

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING till
Landstinget med förslag till

- 1) landskapslag angående ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen och
- 2) landskapslag angående ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse.

De första närmare bestämmelserna om självstyrelseförvaltningen utfärdades i landskapslagen den 5 mars 1923 angående Ålands landskapsförvaltning. Denna lag ersattes sedan av landskapslagen angående landskapsförvaltningen i landskapet Åland utfärdad 16.4.1952 (AFS 22/52). Denna i sin tur upphävdes dels av landskapslagen den 5 november 1971 om Ålands landskapsstyrelse (42/71) och dels av landskapslagen den 10 maj 1973 om landskapet Ålands centrala ämbetsverk (25/73), vilka lagar nu är gällande.

I landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse, här kallad landskapsstyrelselagen, ingår i 3 kap. bestämmelser om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen. I 20 § stadgas att närmare bestämmelser angående ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen meddelas i landskapslag. Genom föreliggande framställning avser landskapsstyrelsen att få till stånd dessa närmare bestämmelser. Framställningen är avsedd att fylla den lucka i landskapets lagstiftning angående förvaltningsförfarandet, som egentligen varit rådande alltsedan dåvarande landskapsnämnden och lantrådet den 1 juli 1922 vidtog med sin verksamhet. Vissa grundläggande bestämmelser som nu ingår i landskapsstyrelselagens 3 kap. har visserligen funnits i de nämnda tidigare gällande landskapslagarna, medan däremot detaljerade bestämmelser angående ärendenas handläggning saknats. Dock kan nämnas att landstinget redan den 30 november 1925 antog en lag angående instruktion för Ålands landskapsstyrelse, men presidenten lät lagen förfalla och sedan dess har inte, förrän nu, något nytt initiativ tagits i saken.

Landskapsstyrelsen har vid utarbetandet av framställningen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen gått in för att lagfästa en stor del av den praxis som under årens lopp utbildats angående ärendenas handläggning. Landstingsordningen och landstingets arbetsordning har i vissa avseenden tjänat som förebild. Dessutom har, främst i 3 och 4 kap., intagits bestämmelser från den förvaltningslag som Sveriges riksdag antog år 1971. (SFS 290/71). Denna lag är resultat av ett månarigt utredningsarbete i Sverige angående rättssäkerheten

i det moderna förvaltningsförfarandet. I riket saknas tillsvidare en motsvarighet till den svenska förvaltningslagen. Vad gäller t.ex. statsrådets verksamhet finns dels en lag om ärendenas handläggning i statsrådet (FFS 79/1922) och dels reglemente för statsrådet (FFS 995/1943). För länsförvaltningen finns bestämmelser i förordningen om länsstyrelse (FFS 188/1955). I dessa författningar ingår dock endast knapphändiga bestämmelser angående ärendenas handläggning och förvaltningsförfarandet i allmänhet. Statsrådets och länsstyrelsernas verksamhet bygger sålunda i dessa avseenden till större delen på praxis på samma sätt som nu gäller för landskapsstyrelsens arbete.

Såsom nämnts ingår grundläggande bestämmelser angående ärendenas handläggning i 3 kap. lagen om Ålands landskapsstyrelse. I framställningen föreslås nu dessa stadganden dels ändrade och dels kompletterade med vissa bestämmelser. För att den föreslagna lagstiftningen skall bli mera överskådlig har landskapsstyrelsen funnit det lagtekniskt ändamålsenligt att en del av bestämmelserna i nämnda kapitel upphävs och överflyttas till landskapslagen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen. I 3 kap. landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse skulle likväl kvarstå de verkligt grundläggande bestämmelserna.

Detaljmotivering.

Landskapslagen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen.

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1-2 §§.

Första paragrafen är identisk med 14 § 2, 3 och 4 mom. landskapsstyrelselagen. I 2 § har intagits bestämmelser om hur ersättare för medlem skall inkallas till sammanträde. Lantrådet bör alltid i förväg meddelas om att ersättare inkallas. I 3 mom. har intagits ett stadgande om att ordföranden vid sammanträdet äger avgöra huruvida ledamot för längre tid får avlägsna sig från pågående sammanträde.

3 §.

¹⁶
I 1 § landskapsstyrelselagen föreslås detaljerade bestämmelser rörande jäv för medlem av landskapsstyrelsen. I denna paragraf regleras förfarandet vid konstaterande av jäv. Där fastslås att den som är jävig självant skall tillkännage detta.

4-6 §§.

Innehållet i dessa paragrafer motsvarar i stort sett nu gällande praxis i landskapsstyrelsen. Vad gäller 4 § och ordningen för ärendenas upptagande till behandling, vore det naturligtvis till fördel för landskapsstyrelsens medlemmar att alltid erhålla föredragningslistan senast dagen innan de på listan upptagna ärendena skall behandlas. Landskapsstyrelsens arbetsuppgifter är dock ofta sådana, att reglerna för när och hur ett ärende kan upptas till handläggning måste vara så smidiga som i 4 § föreslås.

I 6 § regleras förfarandet vid omröstning i landskapsstyrelsen. De tidigare gällande bestämmelserna i 15 § 4 mom. landskapsstyrelselagen har kompletterats i huvudsak med det i praxis iakttagna förfarandet. Vidare stadgas nu uttryckligen att medlem icke får avstå från att rösta. I 6 § 3 och 4 mom. har intagits bestämmelser motsvarande 17 § 2 och 3 mom. landskapsstyrelselagen. Tiden för inlämnande av reservation har utökats till fem dagar och dessutom har preciserats från när denna tid räknas. Landskapsstyrelsen har funnit skäligt föreslå att föredragande, som anmäler skiljaktig mening, också i protokollet skall få motivera sin skiljaktiga mening.

7-9 §§.

I 7 § stadgas om bordläggning av ärende. I paragrafen ingående bestämmelser innebär lagfästande av den praxis som sedan länge iakttagits i landskapsstyrelsen. Förmånen för en medlem att ensam få ett ärende bordlagt första gången det behandlas bör naturligtvis användas med urskiljning.

Bestämmelserna i 8 § om justering av protokoll motsvarar i praxis i landskapsstyrelsen. I 9 § har intagits bestämmelser om undertecknande av expeditioner från landskapsstyrelsen. Härom stadgades tidigare i 18 § landskapsstyrelselagen. Bestämmelserna föreslås nu preciserade. I 1 mom. stadgas sålunda, att expedition skall undertecknas av ordföranden vid det sammanträde, där beslutet fattades. Vidare har intagits bestämmelser om undertecknande vid förfall för tjänstgörande ordförande eller föredragande. Enligt vad som nu föreslås skall expedition som grundar sig på beslut i landskapsstyrelsen alltid undertecknas av en medlem i denna. Två föredragande skulle således icke mera ha rätt att underteckna sådan expedition.

2 kap.

Val i landskapsstyrelsen.

Hittills har det icke funnits några särskilda bestämmelser om val i landskapsstyrelsen. Det vanligaste förfarandet har varit sänjval. Om enighet inte kunnat uppnås vid val av en person har vanlig öppen

omröstning verkställt. Då det gällt att välja flera personer samtidigt har ibland majoritetsval förrättats sålunda att envar medlem skrivit på ett papper lika många namn som personer skulle utses. Däremot har det - med hänsyn till bestämmelserna i 15 § 4 mom. landskapsstyrelselagen - icke ansetts riktigt att tillämpa någon form av proportionella val.

Men då landskapsstyrelsens ledamöter utses genom proportionella val, så är det ur principiell synpunkt viktigt att också landskapsstyrelsen själv kan tillämpa proportionellt valsätt, ty härigenom finns det ju större möjligheter för skilda meningsriktningar att bli representerade i de många olika organ som landskapsstyrelsen tillsätter. Att generellt föreskriva proportionella val i landskapsstyrelsen likasom i landstinget skulle emellertid icke vara ändamålsenligt, emedan dylika val är relativt tidskrävande. Genom att landskapsstyrelsens sammanträden är slutna och diskussion om de framförda kandidaterna sålunda är möjlig, finns i regel goda utsikter att uppnå enighet i landskapsstyrelsen så att den formella proceduren med kandidatlistor inte behöver tillgripas. Majoritetsval bör enligt landskapsstyrelsens uppfattning också fortsättningsvis kunna på grund av sin enkelhet komma i fråga, t.ex. då valet inte har nämnvärda politiska aspekter. Landskapsstyrelsen har sålunda stannat för att lagen skulle medge tre olika valsätt: sänjval, majoritetsval och proportionella val.

Såsom redan i 4 § 3 mom. ger vid handen skulle samtliga val verkställas så, att det framgår hur envar medlem har röstat. Detta förfarande, som står i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis, ger den insyn i landskapsstyrelsens verksamhet som ur olika synpunkter kan vara önskvärd. Det kan likväl framhållas, att principen med hemliga val är allmänt omfattad i andra sammanhang, därför att de som väljer blir mera obundna av personliga hänsyn och andra ovidkommande omständigheter. Sålunda är ju valen i landstinget alltid hemliga. Och likaså skall både kommunalstyrelse och kommunala nämnder förrätta val med slutna sedlar så snart någon medlem yrkar på det.

Enligt förslaget skulle vid besättande av tjänst tillämpas samma förfarande som vid val av en person till förtroendeuppdrag, dock så naturligtvis att för ordinarie tjänst endast sökande till tjänsten kan komma ifråga. Om enighet inte uppnås skall de olika förslagen enligt 12 § ställas mot varandra såsom vid övriga omröstningar. Föredragandens förslag, som ligger till grund för behandlingen, kommer härvid att kvarstå till den sista omröstningen.

När flera personer skall väljas till ett organ, är emellanåt vissa villkor beträffande dem föreskrivna eller önskvärda, t.ex. i fråga om hemorten. Om i ett sådant fall alla väljes på en gång genom exempelvis proportionella val, så är det föga troligt att organets sammansättning blir just den föreskrivna eller önskade. Det bör därför finnas möjlighet att uppdelva valet i skilda förordningar, där för varje gång endast personer som uppfyller ett visst villkor kan komma i fråga som kandidater. Detta förfaringsätt föreslås reglerat i 11 § 1 mom.

Bestämmelserna om majoritetsval ingår i 13 §. Som ovan redan framhölls bör emellertid huvudprincipen vara, att olika meningsriktningar i landskapsstyrelsen får komma till uttryck också i de av landskapsstyrelsen tillsatta organen. Därför föreslås att majoritetsval kan verkställas först efter enhälligt beslut av landskapsstyrelsen. Faller rösterna lika vid majoritetsval skulle ordförandens röst i första hand vara utslagsgivande, emedan denna princip allmänt tillämpas vid fastställande av majoritet inom landskapsstyrelsen.

Förfarandet vid proportionella val i landstinget är noggrant reglerat i landstingets arbetsordning. För proportionella val i landskapsstyrelsen föreslås i huvudsak samma förfarande, likväl med vissa förenklingar och andra avvikelser, som anges i 14 §. En principiellt viktig avvikelse är stadgandet att varje medlem i landskapsstyrelsen har lika många röster som det skall väljas personer. En sådan bestämmelse är nödvändig för att proportionellt valsätt skall bli meningsfullt, då landskapsstyrelsen utser organ med ett större antal medlemmar. Men systemet kan väntas ha fördelar redan då 2-3 personer skall väljas samtidigt. Stadgandet att medlem i landskapsstyrelsen får ge högst tre av sina röster åt samma kandidat, avser att förhindra stora röstkoncentrationer och därmed minska behovet av lottningar när många personer skall väljas. - På en del håll utomlands tillämpas också vid allmänna val systemet att röstande har en röst för varje mandat som skall besättas. Samma princip kommer för övrigt redan nu till användning i landskapsstyrelsen vid majoritetsval.

Före sammanräkningen skall lantrådet granska valsedlarna. Finner han därvid att någon valsedel är bristfällig skall han bereda den röstande tillfälle att rätta valsedeln. Lantrådet har således icke möjlighet att kassera valsedel.

Då 14 § i lagförslaget hänvisar till bestämmelserna om proportionella val i landstinget, så innebär detta att ersättare för de valda skall utses enligt 67 § i landstingets arbetsordning. Vidare innebär hänvisningen att lantrådet fungerar som valförrättare med uppgifter motsvarande dem som talmannen har vid val i landstinget.

För val i organ som landskapsstyrelsen tillsätter finns i allmänhet inga bestämmelser. Landskapsstyrelsen anser det ändamålsenligt att sådana organ skulle förrätta sina val enligt samma regler som nu föreslås för landskapsstyrelsen. Ett stadgande härom har införts i 18 §. Det föreliggande lagförslaget får härigenom ett något vidare tillämpningsområde än rubriken förutsätter. Bestämmelsen i 18 § skulle inte gälla enbart för egentliga val, utan också vid uppgörande av förslag till besättande av tjänst eller annat uppdrag. Det skulle givetvis ankomma på landskapsstyrelsen att uppmärksamgöra de tillsatta organen härpå.

3 kap.

Särskilda bestämmelser.

19 §.

Innehållet i denna paragraf är hämtat från den svenska förvaltningslagen. Här införs den s.k. kommunikationsprincipen, (utbyte av information), som har sin grund i den inom lagskipningen iakttagna, i romarrätten skapade regeln att ingen skall dömas ohörd. Denna bestämmelse kan däremot inte göras absolut inom förvaltningen. Därför har också införts bestämmelser när landskapsstyrelsen kan underlåta kommunikation. Typfall då kommunikation bör förekomma är t.ex. ansökan om trafiktillstånd. Har i ett sådant ärende utlåtandena från polismyndigheten eller en trafikidkarförening varit negativa för sökanden, bör han beredas tillfälle, inte bara att ta del av utlåtandena (aktinsyn), utan också att bemöta dem.

Kommunikationsplikten omfattar naturligtvis icke landskapsstyrelsens rätt att utan redovisningsskyldighet i förhållande till part utnyttja sin allmänna sakkunskap och erfarenhet. T.ex. muntliga upplysningar av föredraganden vid behandlingen av ett ärende omfattas ej av kravet på kommunikation.

Ej heller bör kommunikation anses erforderlig då ett utlåtande innehåller endast faktiska uppgifter, som redan är bekanta för sökanden. Att kommunikation i regel inte kommer i fråga i de i 19 § 2 punkten uppräknade ärendena, ligger i sakens natur. Stadgandet i 3 punkten avser t.ex. sådana fall att om missbruk yppats i en rörelse, så bör

innehavaren icke på förhand underrättas om inspektion av rörelsen. I 4 punkten/att ^{avses} tidsmarginalen för kommunikation i vissa fall kan vara för liten, t.ex. i ärenden rörande ordning och säkerhet.

20 §.

Även innehållet i denna paragraf är hämtat från den svenska förvaltningslagen. Här regleras den inom förvaltningsrätten omdiskuterade frågan om beslutsmotivering. Denna är främst en rättssäkerhetsfråga. Landskapsstyrelsen har i framställningen föreslagit att motiveringsskyldighet bör vara huvudregel då ett ärende slutligt avgörs. Från denna skyldighet har sedan föreslagits vissa undantag. Ett allmänt sådant är stadgandet i 1 punkten, att om beslut bifaller parts framställning så föreligger ur partens synpunkt icke behov av motivering. Å andra sidan kan det också vid dylika belslut vara befogat för landskapsstyrelsen att motivera sitt ställningstagande. T.ex. i ett ärende där beslutet är prejudicerande i något avseende. Också det motsatta förhållandet kan föreligga, d.v.s. landskapsstyrelsen avgör ett ärende på grundval av dess speciella omständigheter och för att landskapsstyrelsen icke skall vara bunden av detta beslut i framtiden i liknande ärenden bör ärendets speciella omständigheter framhållas i motiveringen. Men huvudregeln är givetvis att motiveringsskyldighet föreligger i samband med beslut som går sökande emot.

Bland de skäl som talar för beslutsmotivering kan nämnas det allmänt demokratiska draget i en princip om motiveringsskyldighet. Vidare bör motiveringen ge upplysning om landskapsstyrelsens verkliga ståndpunkt. Slutligen bör framhållas motiveringens betydelse för sökande, som överväger att besvara sig över beslutet.

Vid vissa typer av beslut kan det vara ett rent värdeomdöme, som är utslagsgivande. Den subjektiva värdering som träder till när de rent objektiva kriterierna är uttömda, går inte alltid att motivera rationellt. För den skull göres i punkt 2 undantag från motiveringsskyldigheten vid tjänsteutnämning. Hänsyn till sökandens person kan också i sådana fall tala emot motivering.

I vissa ärenden är det ur sekretessynpunkt olämpligt att motivera beslutet. Detta kan gälla ärenden som rör t.ex. yrkes- eller affärshemligheter. Härom stadgas i 3 punkten.

21 §.

De i 19 och 20 §§ ingående stadgandena beträffande kommunikation och beslutsmotivering bör begränsas till ärenden, som gäller landskapsstyrelsens myndighetsutövning. Härigenom faller avtal med enskild utanför stadgan-

denas tillämpningsområde.

Med inskränkningen till myndighetsutövning avses att landskapsstyrelsen icke är bunden av ifrågavarande paragrafers påbud då landskapsstyrelsen i ett visst ärende uppträder som part, t.ex. som fastighetsägare eller hyresgäst.

Ändringen av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse.

11 §.

Under de senaste åren har landskapsstyrelsens arbetsuppgifter ökat mycket snabbt. Utvecklingen sedan år 1960 belyses av följande siffror:

År	Behandlade ärenden
1960	3.206
1965	3.614
1970	4.082
1974	5.733

Landskapsstyrelsens och lantrådets arbete underlättas numera kännbart genom systemet med enskilda föredragningar, som infördes år 1973 sedan lagen om Ålands landskapsstyrelse trätt i kraft. År 1974 avgjordes 1.269 ärenden vid enskild föredragning, medan 4.464 behandlades vid sammanträden med hela landskapsstyrelsen. Erfarenheterna av det nya systemet har varit enbart positiva. Tidsvinsten för landskapsstyrelsen är emellertid inte så stor som andelen av de vid enskild föredragning avgjorda ärendena skulle ge vid handen, ty det är ju enbart rutinärenden som därigenom bortfaller. Men för lantrådet innebär det en väsentlig lättnad att inte behöva taga befattning med de expeditioner, som hänför sig till besluten vid enskild föredragning.

Landskapsstyrelsen sammanträder numera i regel fem dagar i veckan, bortsett från sommarmånaderna då antalet inkommande ärenden är mindre. Det står sålunda klart att landskapsstyrelsen med nuvarande beslutsförfarande kommer att inom en nära framtid få en övermäktig arbetsbörda till följd av att den offentliga förvaltningen fortgående påföres nya uppgifter. Landskapsstyrelsen finner det därför nödvändigt föreslå sådan ändring av 11 § att beslutanderätten kan delegeras i större utsträckning än för närvarande är möjligt.

Förslaget innebär i stora drag följande. Tjänsteman, som är föredragande inför landskapsstyrelsen, skall kunna anförtros beslutanderätt i vissa ärenden av organisatorisk karaktär ävensom i ärenden, vilkas avgörande endast innebär direkt tillämpning av lag, förordning eller beslut av landskapsstyrelsen. Om sådan delegering av beslutanderätten bör landskapsstyrelsen besluta särskilt med angivande av vilka typer av ärenden tjänstemannen får avgöra. På motsvarande sätt kan beslutanderätten i stor utsträckning delegeras inom ministerier och centrala ämbetsverk. T.o.m. i våra landskapslagar om kommunalförvaltning förutsättes att tjänsteinnehavare, som underlyder kommunens styrelse eller kommunal nämnd skall i reglemente eller instruktion kunna meddelas rätt att avgöra på styrelsen eller nämnden ankommande mindre betydelsefulla ärenden (Se 10 § 3 mom. lagen för landskommunerna och 7 § 3 mom. lagen för Mariehamns stad). Denna möjlighet torde likväl inte hittills ha utnyttjats av våra kommuner.

I regel skulle tjänsteman, som av landskapsstyrelsen anförtrotts beslutanderätt, fatta sitt avgörande på föredragning av underordnad tjänsteman vid samma byrå eller avdelning, varvid den sistnämnda närmast skulle ansvara för ärendets beredning. Förordnande till föredragande inför tjänsteman skulle meddelas av landskapsstyrelsen, och dylik föredragande skulle givetvis vara delaktig i ansvaret för beslutet på samma sätt som föredragande inför landskapsstyrelsen. I undantagsfall, då lämplig underordnad tjänsteman saknas, skulle tjänsteman kunna få rätt att avgöra ärenden utan att de föredras av annan.

De ärenden som hittills avgjorts vid enskild föredragning skulle enligt ändringsförslaget nära nog i sin helhet kunna överföras till tjänstemän för avgörande. I stället föreslås att nya grupper av ärenden skall kunna avgöras vid enskild föredragning inför lantrådet eller ordinarie ledamot av landskapsstyrelsen. Stadganden härom skulle kunna ges i landskapslag och även i landskapsförordning, förutsatt att bemyndigande därtill givits i landskapslag. Dessutom skulle landskapsstyrelsen genom enhälligt beslut kunna till enskild föredragning hänskjuta "ärenden av mindre vikt", d.v.s. sådana som närmast är rutinartade men vars avgörande likväl kan inrymma en viss prövning av ändamålsenligheten. Som exempel på dylika ärenden kan nämnas fastställande av läsordningar och timplaner samt beviljande av rätt att kalavverka skog. Någon risk för att landskapsstyrelsen skulle låta även mera betydelsefulla ärenden avgöras vid enskild föredragning bör inte föreligga, eftersom det fordras enhälligt beslut av de ordinarie medlemmarna i fråga om varje grupp av ärenden som överföres till enskild föredragning och envar ordinarie

medlem därtill kan ensam återkalla sådant beslut. - Med medlem avses i denna lag såsom förut såväl lantrådet som landskapsstyrelsens ledamöter.

Genom den delegering av beslutanderätten som lagförslaget möjliggör skulle landskapsstyrelsen avlastas en stor mängd rutinartade ärenden och i stället kunna ägna mera tid åt behandlingen av större frågor.

15 §.

Den viktigaste ändringen här är förslaget att landskapsstyrelsen skulle vara beslutförför då endast fyra medlemmar är närvarande. Erfarenheten har visat att det inte sällan uppstår svårigheter då minst fem medlemmar måste närvara för att beslut skall kunna fattas. Medlemmar kan nämligen tillfälligt vara förhindrade att delta i sammanträdet på grund av jäv, kallelse till landstingsutskott eller annan liknande orsak. Den föreslagna ändringen innebär återinförande av den bestämmelse, som gällde före år 1973.

16 §.

I gällande 16 § stadgas att domarjäv skall gälla för lantrådet, ledamot av landskapsstyrelsen och föredragande. Denna bestämmelse går längre än vad som gäller för motsvarande riksmyndigheter. I lagstiftningen angående statsrådet och länsstyrelserna förutsätts visserligen att jäv kan förekomma, medan det däremot inte ges några närmare bestämmelser om när någon skall anses jävig. I ett utlåtande den 8 mars 1974 till riksdagens grundlagsutskott säger professorn i förvaltningsrätt Veli Merikoski, att stadgandena om domarjäv icke som sådana kan tillämpas på medlemmar av statsrådet. Han säger vidare, att en sådan allmän regel att förvaltningstjänstemän skulle vara tvungen att underkasta sig reglerna för domarjäv icke får stöd i gällande lagstiftning och icke heller följs i praktiken. Merikoski förklarar denna skillnad mellan förvaltning och lagskipning med att inom lagskipningen är principen om rättsskydd förhärskande medan åter inom förvaltningen kravet på effektivitet har stor betydelse vid sidan om kravet på rättsskydd. Ett noggrant tillämpande av rättegångsbalansens jävsregler skulle leda till att minska effektiviteten och smidigheten utan att åstadkomma att rättsskyddet i motsvarande grad skulle öka.

Man kan således konstatera, att lagstiftningen i riket, i motsats till landskapets lagstiftning, ännu icke skapat fasta regler för när jäv skall anses föreligga inom förvaltningen. Likaså framgår, att sakkunniga inom förvaltningen icke anser det lyckat att följa reglerna för domarjäv i en framtida lagstiftning. Att dessa regler icke är lämpliga har också konstaterats i landskapsstyrelsen. Vad gäller släktskapsjäv sträcker de sig alltför långt, t.ex. till svägerlaget mellan en ledamot och hans förutvarande svägerskas barn eller barnbarn. En modernare avgränsning av släktskapsjävet är därför på sin plats.

I framställningen har landskapsstyrelsen föreslagit, att de i den svenska förvaltningslagen uppställda jävsregler skall äga tillämpning på landskapsstyrelsens medlemmar och föredragande. Dessa stadganden är främst en omskrivning av domarjävsreglerna till modern tid. Vad gäller de olika jävsbestämmelserna kan beträffande 16 § 2 mom. 5 punkten - d.v.s., att någon är jävig om eljest särskild omständighet föreligger, som är ägnad att rubba förtroendet för hans opartiskhet - sägas, att detta stadgande närmast utgör en generalklausul om jäv. En sådan är av betydelse, enär det ofta inom förvaltningen förekommer högst varierande situationer, som icke alla kan omfattas av speciella jävsgrunder. Enligt generalklausulen får bedömas t.ex. sådana fall, då medlem av landskapsstyrelsen eller föredragande av uppenbar ovän med enskild part. I 16 § 2 mom. stadgas att jävsgrund icke alltid behöver ha diskvalificerande verkan.

Jäv skulle icke heller föreligga i det fall att medlem i landskapsstyrelsen eller föredragande tillhör sammanslutnings styrelse eller förvaltningsråd på grund av förordnande från landskapsstyrelsens sida.

17 §.

Som redan nämnts har de tidigare stadgandena i denna paragraf överflyttats till landskapslagen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen. I stället har nu införts bestämmelser om medlems rätt att muntligt väcka initiativ vid landskapsstyrelsens sammanträde. Självfallet kan medlem av landskapsstyrelsen liksom andra medborgare väcka initiativ genom skriftlig framställning. Medlem kan även överenskomma med föredragande, att denne på tjänstens vägnar tar upp ett ärende till behandling.

18 §.

För förvaltningsmyndigheter gäller allmänt att deras sammanträden icke är offentliga. Det som där yttras är inte heller avsett för offentligheten, vilket bl.a. framgår därav, att endast beslutsprotokoll skall föras. Landskapsstyrelsen anser likväl att det bör vara envar medlem i landskapsstyrelsen obetaget att offentliggöra vad han själv anför vid ett ärendes behandling. Samma rätt bör också föredragande ha, likväl med den begränsning som är förutsatt i 42 § landskapslagen om Ålands centrala ämbetsverk.

Med hänvisning till det ovan anförda förelägges Landstinget till antagande:

L a n d s k a p s l a g

om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen.

I enlighet med Landstingets beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Landskapsstyrelsens sammanträden hålles i landskapsstyrelsens sessionsrum i Mariehamn, såframt icke landskapsstyrelsen för särskilt fall annorlunda bestämmer.

Efter nyval sammanträder landskapsstyrelsen första gången på kallelse av lantrådet. Kallelse till övriga ordinarie sammanträden meddelas i den ordning landskapsstyrelsen besluter.

Lantrådet har rätt att sammankalla landskapsstyrelsen till extra sammanträde. Har tre ledamöter för behandling av visst ärende därom anhållit skall lantrådet snarast möjligt sammankalla sådant sammanträde.

2 §.

Är ledamot förhindrad att deltaga i sammanträde skall han själv inkalla sin personliga ersättare samt snarast möjligt underrätta lantrådet därom.

Har lantrådet förfall, skall han därom underrätta vicelantrådet som till sammanträdet skall kalla sin ersättare.

Ledamot som för längre tid önskar avlägsna sig från pågående sammanträde skall uppge orsaken därtill, varefter ordföranden avgör huruvida förfallet kan godkännas.

3 §.

Den som är jävig får ej delta i ärendets handläggning. Han får dock vidtaga åtgärd, som ej utan olägligt uppskov kan ombesörjas av annan.

Känner någon till omständighet som kan antagas utgöra jäv mot honom skall han själmant ge det till känna.

Har fråga om jäv mot någon uppkommit skall landskapsstyrelsen genast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får icke delta i prövningen av jävsfrågan.

Befinnes medlem jävig skall han avlägsna sig från sammanträdesrummet

under ärendets avgörande behandling.

4 §.

Föredragningsordningen vid landskapsstyrelsens sammanträden fastställs av lantrådet.

Föredragningslista med förslag till beslut skall om möjligt tillställas landskapsstyrelsens medlemmar senast dagen före det sammanträde då på listan upptagna ärenden föredrages. Under sammanträdet kan ärende med landskapsstyrelsens godkännande införas på föredragningslistan eller avlägsnas därifrån. Ärende, som landskapsstyrelsen anser brådskande, kan upptagas till behandling utan att föredragningslista föreligger.

Vid landskapsstyrelsens sammanträden föres beslutsprotokoll av vederbörande föredragande. Ur protokollet skall framgå hur varje röst fallit vid omröstning och val.

5 §.

Efter det föredraganden redogjort för ärendet och framlagt sitt förslag äger ledamöterna och föredraganden rätt att erhålla ordet i den ordning de anmäler sig. Riktas direkt fråga till föredraganden skall dock denne omedelbart erhålla ordet för frågans besvarande, varefter den frågande har rätt att fortsätta sitt anförande.

Uttalande skall beröra det ärende som behandlas samt utmynna i förslag till beslut eller innehålla fråga, upplysning eller motivering till förslag.

6 §.

Sedan överläggningen avslutats fattar landskapsstyrelsen beslut i ärendet. Har utom föredragandens förslag till beslut framförts annat förslag och har detta vunnit understöd, skall öppen omröstning verkställas. Härvid röstar först den ledamot som sitter till vänster om lantrådet, varpå rösterna avges i tur och ordning efter ledamöternas placering så att lantrådet röstar sist. Röst får icke nedläggas.

Faller vid omröstning rösterna lika, avgör lantrådets röst förutom vid proportionella val, då lotten avgör. I övrigt skall vid omröstning i tillämpliga delar iakttas vad som är stadgat beträffande omröstning i landstinget.

Medlem i landskapsstyrelsen äger rätt att till protokollet anteckna avvikande mening samt att senast fem dagar efter det ärendet slutbehandlats till registratorskonstoret inlämna reservationsskrift, som skall fogas till protokollet.

Avgör landskapsstyrelsen ärende annorlunda än föredraganden föreslagit, har föredraganden rätt att till protokollet anteckna skiljaktig mening jämte kortfattad motivering härtill. Har sådan anteckning icke gjorts, anses föredraganden ha biträtt beslutet.

7 §.

Första gången ett ärende föredrages för avgörande behandling skall det bordläggas, om en av landskapsstyrelsens medlemmar så yrkar.

Föreslås i annat fall bordläggning eller framställs förslag vars godkännande skulle avbryta den sakliga behandlingen av ärendet och vinner sådant förslag understöd, skall beslut därom fattas innan vidare överläggning i ärendet tillåtes.

Sedan det framgått att bordläggning skall ske, besluter landskapsstyrelsen om de vidare utredningar som anses erforderliga i ärendet och avbryter därpå behandlingen.

Har ej landskapsstyrelsen fattat beslut om tiden för bordläggningen skall ärendet snarast möjligt upptagas till fortsatt behandling.

8 §.

Protokoll som förts vid landskapsstyrelsens sammanträde kan antingen justeras genast eller vid senare sammanträde.

Det justerade protokollet skall förutom av föredraganden påtecknas av ordföranden vid det sammanträde, då protokollet justerades.

Vid enskild föredragning föres protokoll, som skall godkännas av den beslutande ledamoten.

9 §.

Expedition i anledning av landskapsstyrelsens vid sammanträde fattat beslut skall undertecknas av den som förde ordet då beslutet fattades och kontrasigneras av föredraganden. Vid förfall för tjänstgörande ordförande undertecknas expedition av vicelantrådet, om han har deltagit i beslutet, i annat fall av den till åren äldsta ordinarie ledamoten som deltog i beslutet. Vid förfall för föredraganden kontrasigneras expedition av annan föredragande som lantrådet därtill förordnar.

Då beslut har fattats vid enskild föredragning, undertecknas expeditionen av den beslutande medlemmen i landskapsstyrelsen och kontrasigneras av föredraganden.

Expeditioner i anledning av lantrådets beslut och andra åtgöranden undertecknas av lantrådet och kontrasigneras av vederbörande föredragande.

Expedition i anledning av tjänstemans beslut undertecknas av den som fattat beslutet och skall, då ärendet föredragits av annan tjänsteman, kontrasigneras av denne.

Expedition med anledning av förberedande åtgärd undertecknas av vederbörande föredragande på tjänstens vägnar.

2 kap.

Val i landskapsstyrelsen.

10 §.

Då tjänst eller befattning skall besättas eller annat val förrättas ankommer det på föredraganden att föreslå, vem eller vilka som skall väljas.

Kan enighet inom landskapsstyrelsen icke uppnås, sker valet såsom i 11- 14 §§ stadgas.

Valet förrättas under ledning av lantrådet med biträde av föredraganden.

11 §.

Gäller valet två eller flera personer, för vilka olika villkor är föreskrivna, eller enas landskapsstyrelsen om sådana villkor för dem som skall utses, uppdelas valet i skilda förrättningar sålunda, att som kandidater vid varje förrättning godkännes endast personer som uppfyller samma villkor.

Skall två eller flera personer utses samtidigt och har enighet uppnåtts om en del av dem, kan landskapsstyrelsen enhälligt besluta att endast de övriga väljes enligt 12-14 §§.

12 §.

Val av en enda person sker genom öppen omröstning enligt 6 §.

13 §.

Då två eller flera personer skall väljas samtidigt kan landskapsstyrelsen enhälligt besluta att valet förrättas som majoritetsval. Härvid skall de under diskussionen framförda kandidaterna först förtecknas, varpå envar landskapsstyrelsemedlem på en valsedel, som ej upptar annat än den röstandes namn, antecknar högst så många av dessa kandidater, som det skall väljas personer. Valda blir de som sålunda erhållit de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgör i första hand lantrådets röst, i andra hand lotten. Kandidat som icke förtecknats före valet skall strykas vid rösträkningen.

Skall allmänna ersättare för de valda utses, sker detta vid särskilt val med iakttagande av bestämmelserna ovan i detta kapitel.

Är personliga ersättare föreskrivna skall förslag till sådana framföras innan val enligt 1 mom. verkställs. Vid behov fastställs enligt 12 §, vilken ersättare kandidat skall erhålla i händelse han blir vald.

14 §.

Kan landskapsstyrelsen icke enas om val enligt 13 §, förrättas proportionella val. Härvid skall bestämmelserna om val i landstinget iakttagas i tillämpliga delar med följande avvikelser:

- 1) Lantrådet utsätter tidpunkten för valet och för inlämnandet av kandidatlistorna, varom anteckning skall göras i vederbörande föredragandes protokoll.
- 2) Kandidatlista undertecknas av endast en medlem av landskapsstyrelsen, som samtidigt är listans ombudsman.
- 3) Kandidatlistorna inlämnas till registratörskontoret och skall där under tjänstetid vara tillgängliga för landskapsstyrelsens medlemmar.
- 4) Har kandidat uppställts på flere än en lista kan hans namn icke på annat sätt än genom lottning avlägsnas från alla listor utom en.
- 5) Medlem äger lika många röster som det skall väljas personer. Av dessa röster får högst tre tilldelas en och samma kandidat.
- 6) Vid valet skall den röstande i rutan framför namnet anteckna det antal röster han ger åt kandidaten i fråga. Valsedeln skall dessutom försees med den röstandes namn på därför avsedd plats.
- 7) Finner lantrådet valsedel bristfällig, skall han före röstsammanräkningen bereda den röstande tillfälle att rätta valsedeln.

15 §.

Därest vald person icke mottar uppdraget, träder utsedd ersättare i hans ställe, såframt landskapsstyrelsen icke besluter att förrätta fyllnadsval.

16 §.

Av landskapsstyrelsen vald person kvarstå i sitt uppdrag under den mandattid för vilken han blivit vald och även därefter till dess annan blivit vald i hans ställe, såframt ej annorlunda är stadgat eller föreskrivet.

17 §.

Skall personer utses för en mandattid, som begynner tillika med landskapsstyrelseledamöternas ordinarie mandattid, förrättas valet i januari månad, såframt ej annorlunda är särskilt stadgat.

18 §.

Vid val i delegation eller annat organ som tillsatts av landskapsstyrelsen skall i tillämpliga delar iakttagas vad ovan är stadgat om val i landskapsstyrelsen.

3 kap.

Särskilda bestämmelser.

19 §.

Landskapsstyrelsen får ej avgöra ärende utan att sökande, klagande eller annan part underrättats om det som tillförts ärendet genom annan än honom själv och tillfälle beretts honom att yttra sig över det. Ärende kan dock avgöras utan att så skett,

- 1) om åtgärderna är uppenbart obehövliga,
- 2) om ärendet rör besättande av tjänst, tilldelning av stipendium eller jämförbar sak,
- 3) om det kan befaras att genomförandet av beslutet i ärendet annars skulle avsevärt försvåras, eller
- 4) om ärendets avgörande ej kan uppskjutas.

20 §.

Av landskapsstyrelsen fattat beslut skall innehålla de skäl som bestämt utgången. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis,

- 1) om beslutet icke går part emot eller det eljest är uppenbart obehövt att upplysa om skälen,
- 2) om beslutet rör besättande av tjänst,
- 3) om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, privatlivets helgd, enskilds behöriga ekonomiska intresse eller jämförbart förhållande.

Har skälen utelämnats skall föredraganden på begäran av part om möjligt upplysa honom om dem i efterhand.

21 §.

Bestämmelserna i 19 och 20 §§ gäller endast i den mån fråga är om utövning av befogenhet att för part bestämma om förmån, rättighet, skyldighet eller annat jämförbart förhållande.

22 §.

Närmare bestämmelser angående verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas vid behov genom landskapsförordning.

23 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

L a n d s k a p s l a g

angående ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse..

I enlighet med Ålands landstings beslut, tillkommet i den ordning 55 § landstingsordningen föreskriver, upphävs 14 § 2 och 3 mom., samt ändras 11 §, 15 § 2, 3 och 4 mom., 16, 17 och 18 §§ landskapslagen den 5 november 1971 om Ålands landskapsstyrelse (42/71), såsom följer:

11 §.

Landskapsstyrelsen handlägger och avgör ärenden i sammanträde på föredragning av vederbörande föredragande, såframt icke landskapsstyrelsens beslutanderätt utövas i enlighet med vad i 2-4 mom. stadgas.

På landskapsstyrelsen ankommande ärenden kan genom landskapslag eller genom landskapsförordning, då särskilt bemyndigande därtill givits i landskapslag, anförtros lantrådet eller ordinarie landskapsstyrelseledamot till avgörande vid enskild föredragning. Landskapsstyrelsen är även berättigad att genom enhälligt beslut hänskjuta ärenden av mindre vikt till enskild föredragning. Sådant beslut skall återkallas helt eller delvis om ordinarie medlem det påyrkar. Omfattar lantrådet eller ledamot icke föredragandens förslag vid enskild föredragning, skall ärendet föredragas för landskapsstyrelsen.

Landskapsstyrelsen kan besluta att till avdelningschef eller byråchef avgörande hänskjuta i beslutet närmare angivna ärenden, vilkas avgörande innefattar.

1) antagande av personal i arbetsavtalsförhållande ävensom förordnande av vikarier och tillfälliga funktionärer samt beviljande av avsked åt dem,

2) fastställande av semesterordning och semestrar,

3) beviljande av bidrag och lån från visst angivet moment i landskapets årsstater i dess helhet eller i begränsad omfattning, då grunderna för beviljandet är fastställda i lag, förordning eller landskapsstyrelsens beslut,

4) direkt tillämpning i övrigt av lag, förordning eller beslut av landskapsstyrelsen, då tvivel beträffande tillämpningen icke yppas, samt

5) godkännande eller fastställande av överenskommelse på basen av landskapsstyrelsens beslut.

Tjänsteman, som anförtrotts beslutanderätt, fattar sitt avgörande på föredragning av därtill förordnad tjänsteman vid samma byrå eller avdelning, såvida landskapsstyrelsen icke beslutat att avgörandet kan ske utan föredragning.

15 §.

Landskapsstyrelsen är beslutför då fyra medlemmar är närvarande.

Vid förfall för ledamot skall hans personliga ersättare inträda i hans ställe. Är även den personliga ersättaren förhindrad, kan lantrådet kalla annan ersättare i hans ställe.

Vid meningsskiljaktighet verkställs omröstning såsom därom är särskilt stadgat.

16 §.

Medlem av landskapsstyrelsen och föredragande är jävig att delta i behandling av ärende,

1) om saken angår honom själv, hans make, föräldrar, barn eller syskon eller annan honom närstående eller ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom själv eller någon honom närstående,

2) om han eller någon honom närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,

3) om ärendet blivit anhängigt hos landskapsstyrelsen efter överklagande eller på grund av tillsyn över annan myndighet och han tidigare hos den underordnade myndigheten deltagit i den slutliga handläggningen av ärende som rör saken,

4) om han i saken för talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon, eller

5) om eljest särskild omständighet föreligger som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet.

Från jäv bortses när frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse.

Jäv föreligger icke heller då beslut rör sammanslutning och medlem av landskapsstyrelsen eller föredragande tillhör sammanslutningens styrelse eller förvaltningsråd såsom av landskapsstyrelsen utsedd medlem.

17 §.

Önskar medlem väcka initiativ i viss fråga, kan han därom anmäla vid landskapsstyrelsens sammanträde. Omfattar landskapsstyrelsen initiativet, skall föredraganden anteckna förslaget som ärende i protokollet och bereda detta såsom i 29 § 2 mom. landskapslagen om Ålands centrala ämbetsverk är stadgat.

18 §.

Landskapsstyrelsens sammanträden är icke offentliga. Medlem och föredragande äger dock rätt att i offentligheten yppa, vad han själv i landskapsstyrelsen anfört vid ett ärendes behandling, likväl med beaktande av vad i 42 § landskapslagen om Ålands centrala ämbetsverk är stadgat.

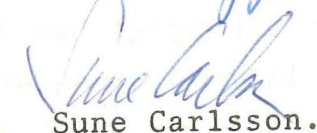
Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Mariehamn, den 16 maj 1975.

L a n t r å d

Alarik Häggblom

Lagberedningschef

Sune Carlsson.

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 25/1974-75 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till Landstinget med förslag till

- 1) landskapslag angående ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen och
- 2) landskapslag angående ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse.

Landstinget har inbegärt lagutskottets utlåtande över ovannämnda framställning. Med anledning härav får utskottet, som i ärendet hört lantrådet Alarik Häggblom och lagberedningschefen Sune Carlsson värdsamt anföra följande:

Utskottet har behandlat framställningen och finner att en närmare reglering av landskapsstyrelsens arbetsordning är motiverad. Enligt landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse förutsätts denna reglering ingå i landskapslag. På grund härav motiveras även nödiga ändringar i landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse.

Utskottet omfattar förslaget att en stor del av den praxis i ämnet som utbildats nu lagfästs samt att gällande bestämmelser angående arbetsordningen i landstinget tjänat såsom förebild för regleringen av val i landskapsstyrelsen. En jämförelse med motsvarande förhållanden i Sveriges lagstiftning bör kunna försvaras i all synnerhet som motsvarighet härtill saknas i riket.

I första lagförslaget har utskottet särskilt fäst sig vid den ingående reglering man givit frågan om val i landskapsstyrelsen. Utskottet föreslår ändring i 14 § vad gäller proportionella val i syfte att ernå större överensstämmelse med landstingsordningens motsvarande bestämmelser. Vad gäller majoritetsval föreslår utskottet även smärre ändring i fall av lika röstetal. Beträffande stadgandet i 15 § eftersträvar utskottet också överensstämmelse med landstingsordningens motsvarande stadganden om fyllnadsval.

Utskottet har därefter behandlat frågan om landskapsstyrelseledamots eventuella skyldighet att rösta. Landskapsstyrelsen föreslår att röst icke får nedläggas. Emedan inget sanktionssystem är inbyggt i lagförslaget har utskottet stannat för ett mindre kategoriskt tillvägagångssätt som inte fördensskull bör kunna störa beslutsfattandet i landskapsstyrelsen.

Slutligen har utskottet behandlat jävsfrågan som inryms i vartdera lagförslaget och konstaterar, dels att jävsbestämmelserna i förvaltningsrätten är bristfälligt reglerade för närvarande, dels att olika regler om jäv gäller inom olika förvaltningsrättsliga områden och dels att regleringen av dessa bestämmelser är att hänföra till processrättens område. Utskottet ser det dock som en fördel att tämligen enkla och möjligast uttömmande bestämmelser härom kan intagas i lagen.